

Od Redakcji

Niniejszy, ósmy numer pisma „Societas/Communitas” koncentruje się wokół zagadnień badawczych, które wyłoniły się w trakcie ekspedycji Archiwum Etnograficznego (o pracowni zob. tekst Anny Zawadzkiej *Archiwum Etnograficzne. Prezentacja pracowni badawczej*) na Podlasiu hajnowsko-bielskim w grudniu 2007 r. Wprowadza w nie *Raport podlaski* niżej podpisanej, będący częściowym opracowaniem rezultatów wyprawy, dotyczących prawosławnego kultu św. Gabriela Zabłudowskiego. Tego samego tematu dotyczą też dwa kolejne studia: artykuł Pawła Buszki „*Żyd Żydem*”. *Wizerunek Żyda w kulturze ludowej podlaskich prawosławnych Białorusinów*, a także tekst Aleksandry Wróblewskiej „*Wędrówka Gabriela*” – *ambivalencja kultu świętego Gabriela na Podlasiu hajnowskim z perspektywy antropologii wizualnej. Eksperymenty z „nieuprzywilejowaną pozycją reżyserską” i jej zakwestionowanie* oraz sonda internetowa: *Wokół antysemitycznych wątków prawosławnego kultu świętego Gabriela. Dyskusja na temat wniosków z badań etnograficznych na Podlasiu hajnowsko-bielskim*. Film Aleksandry Wróblewskiej został pokazany podczas debaty w Fundacji Batorego 27 czerwca 2009 r., podczas której dyskutowano nad wynikami badań podlaskich. Uzupełnieniem debaty był też film Jurija Worobjewskiego *Gabriel – twierdza Boża* (rozpowszechniany na Podlasiu bez zgody Kościoła autokefalicznego), którego ścieżkę dźwiękową publikujemy we fragmentach w niniejszym numerze.

Z inspiracji badań podlaskich zrodziło się również studium socjologiczno-historyczne Anny Zawadzkiej pt. *Żydokomuna. Szkic do socjologicznej analizy źródeł historycznych*. Artykuł stanowi zarazem zapowiedź filmu pod tym samym tytułem, przygotowywanego przez zespół Archiwum.

Kolejnymi elementami bloku podlaskiego w naszym piśmie są źródła zebrane w terenie i w trakcie kwerendy archiwalnej. Te ostatnie to relacje żydowskie dotyczące Zagłady na Podlasiu, odnalezione w Archiwum Żydowskiego Instytutu Historycznego w Warszawie (zespół 301) i przedrukowane tu za zgodą Dyrekcji ŻIH. Ich przekład z języka jidysz na polski, dokonany przez Aleksandrę Geller, został sfinansowany z funduszy Instytutu Stosowanych Nauk Społecznych UW. Najważniejszym źródłem pozyskanym w trakcie ekspedycji był pamiętnik Pana Borysa Szczuki, sędziwego mieszkańca wsi Kleszczele, pisany językiem o wielkiej urodzie. Formalne aspekty tego języka

zostały opracowane specjalnie dla numeru naszego pisma przez językoznawcę, dr Mirosława Jankowiaka.

Kontynuację zajmującej nas tu problematyki stanowi tekst Michała Stepaniuka, *Stosunek podlaskich Białorusinów do ruchu „Solidarność” w świetle rozmów z przedstawicielami grupy mniejszościowej*, a także przeprowadzony przez tego autora *Wywiad z pisarzem białoruskim Sokratem Janowiczem (ur. 1936)*.

Tematyki żydowskiej, choć już nieograniczonej do Podlasia wschodniego, dotyczą też cztery inne teksty: Katarzyny Barańskiej *Gostynin bez Żydów. Historia, etnografia, (nie)pamięć*; Alicji Podbielskiej *Różnie to bowiem bywa z sąsiadami. „Czarne eufemizmy” w „My z Jedwabnego” Anny Bikont*; Małgorzaty Pakier, *Żyd całkiem zwyczajny. Historia i pamięć we współczesnym kinie niemieckim i polskim*, a także Florence Mercier-Lecy, *„Łaskawe” i tragedia grecka. Makabryczny ciąg dalszy „Oresteji” Ajschylosa*, który przedrukujemy w przekładzie Zofii Waślickiej (za zgodą Autorki).

W dziale recenzji i polemik zamieszczamy następujące teksty: Klaudii Niemkiewicz recenzję książki prof. Anny Czekanowskiej, *Kultury tradycyjne wobec współczesności. Muzyka, poezja, taniec* (2008); Dominiki Dzido – nowej książki Richarda Shustermana, *Body Consciousness. A Philosophy of Mindfulness and Somaesthetics* (2007), Moniki Stec – zbioru pod redakcją Catherine Besteman i Hugh Gustersona, *Why America’s Top Pundits Are Wrong. Anthropologists Talk Back* (2005), a także pisane przez doktorantów Instytutu Stosowanych Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego komentarze i recenzje rozmaitych tekstów dotyczących debaty o stosunkach polsko-żydowskich, wybrane przez prof. Małgorzatę Melchior.

Numer zamykają Mai Brand *Sprawozdanie z konferencji poświęconej ks. Stanisławowi Musiałowi* (Uniwersytet Jagielloński, Kraków, 4–6 marca 2009 r.),

Anny Zawadzkiej *Archiwum Etnograficzne. Prezentacja pracowni badawczej*, Weroniki Pawilno-Pacewicz i Henryka Kławe *Sprawozdanie z konferencji: „Style życia i obyczaje w perspektywie przemian społeczno-kulturowych”* (Uniwersytet Warszawski, 16–17 marca 2009) oraz wspomnienie Anety Gawkowskiej o tragicznie zmarłej w maju 2009 r. Ewie Grzeszczyk.

Zapraszamy do lektury.

Joanna Tokarska-Bakir